

T.C.
MUNZUR ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

MUNZUR
ÜNİVERSİTESİ
2008

**SU ÜRÜNLERİ YETİŞTİRİCİLİĞİNDE ÜRÜN DESTEKLEME
POLİTİKALARININ DEĞERLENDİRİLMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ
Fatih YÜKSEL

Anabilim Dalı: Su Ürünleri

DANIŞMAN
Doç. Dr. Durali DANABAŞ

TUNCELİ – 2017

T.C.
MUNZUR ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**SU ÜRÜNLERİ YETİŞTİRİCİLİĞİNDE ÜRÜN DESTEKLEME
POLİTİKALARININ DEĞERLENDİRİLMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ
Fatih YÜKSEL
(131106104)

Anabilim Dalı: Su Ürünleri

DANIŞMAN
Doç. Dr. Durali DANABAŞ

TUNCELİ – 2017

T.C.
MUNZUR ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

SU ÜRÜNLERİ YETİŞTİRİCİLİĞİNDE ÜRÜN DESTEKLEME
POLİTİKALARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Fatih YÜKSEL
YÜKSEK LİSANS TEZİ
SU ÜRÜNLERİ ANABİLİM DALI

Bu tez 13/07/2017 tarihinde aşağıdaki jüri üyeleri tarafından **oybirliği** ile kabul edilmiştir.

İmza:.....

İmza:.....

İmza:.....

Doç. Dr. Durali DANABAŞ
(Munzur Üniversitesi)

Prof. Dr. Mustafa DÖRÜCÜ
(Munzur Üniversitesi)

Doç. Dr. Mehmet Zülfü ÇOBAN
(Fırat Üniversitesi)

DANIŞMAN

ÜYE

ÜYE

Bu tez, Enstitümüz Su Ürünleri Anabilim Dalı'nda hazırlanmıştır.

Doç. Dr. Numan YILDIRIM
Enstitü Müdürü
İmza ve Mühür

NOT: Bu tezde kullanılan özgün ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 sayılı “Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu”ndaki hükümlere tabidir.

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, toplam üretim miktarlarına göre sınıflandırılmış olan işletmeleri baz alarak Türkiye’de uygulanan su ürünleri yetiştiriciliğinde ürün destekleme politikalarını incelemek, bu sınıflandırmalara göre destekleme sistemlerinin uygulanışı, yapısı ve işlevi hakkındaki fikirlere göre mevcut durumu değerlendirmektir. Tesislerin üretim kapasitelerine göre 4 sınıf (A, 0-29,99 ton/yıl; B, 30-249,99 ton/yıl; C, 250-499,99 ton/yıl ve D, 500 ton/yıl ve üzeri) oluşturulmuştur. Araştırmada, her sınıfta tüm Türkiye’den rastgele seçilmiş olan 25 (yirmi beş) adet tesis olmak üzere toplamda 100 (yüz) adet tesis kullanılmıştır.

Tüm sınıfların (A, B, C ve D Sınıfları) su ürünleri desteklemeleri hakkında edindikleri bilgileri, çoğunluk itibarıyla Gıda, Tarım ve Hayvancılık İl/İlçe Müdürlükleri yetkililerinden (sırasıyla, % 28, 32, 28 ve 44) aldıkları belirlenmiştir. Düşük kapasiteli tesisler (A Sınıfı) destekleme miktarlarının yetersiz olduğunu, ama tüm sınıflar çoğunlukla devam etmesi gerektiğini bildirmişleridir. Desteklemelerin, tesislerin kapasitelerinin artmasına paralel olarak (B, C ve D Sınıfları) artan oranlarda tesislerin kapasite artışında etkili olduğu (sırasıyla, % 56, 64 ve 72); mekanizasyona ve yetersiz olsa da pazarlama ve markalaşmaya artan oranlarda katkıda bulunduğu belirlenmiştir. Destek miktarlarının araştırma sınıflarında kapasite artışına göre doğal olarak arttığı gözlenmiştir. Tüm sınıflarda, desteklemelerin üreticilerin görüşleri de alınarak geliştirilmesi gerektiği bildirilmiş ve destekleme miktarının artırılması, kg başına verilen destek miktarının artırılması, yem desteği, ekipman ve personel desteğinin verilmesi ve yavru desteğinin tekrar verilmesi talep edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Su ürünleri yetiştiriciliği, ürün destekleme politikaları, yetiştiricilik tesisi

ABSTRACT

Evaluation of Product Supports Policies in Aquaculture

The aim of this study was to investigate the product support policies applied in aquaculture in Turkey, based on the classified fish farms according to total production amount, and evaluation of present situation according to ideas about applications, structures and functions of support systems. It was formed 4 groups (A, 0-29.99 tons/year; B, 30-24.99 tons/year; C, 250-499.99 tons/year, and D, 500 tons/year and above) according to total production capacities of the fish farms. In the study, totally 100 (a hundred) fish farms and 25 (twenty five) fish farms in every group randomly chosen from Turkey were used.

It was determined that the information about fisheries supports in all groups (A, B, C, and D Groups) are mostly obtained from authorities in Province / District Directorate of Food, Agriculture and Livestock (respectively, 28, 32, 28, and 44). Low capacity fish farms (A Group) reported that the support amount is insufficient; but, all groups mostly reported that it have to continue. It was defined that the supports was increasingly effective in capacity increase of fish farms (respectively, 56, 64, and 72 %) in parallel with increasing of product capacities (B, C, and D Groups); and increasingly contribute in mechanization and marketing and branding as insufficiently. It was observed that the support amounts increased naturally according to capacity increasing in the research groups. It was informed that the supports should be improved by taking the ideas of producers; and demanded that the support amounts and support amount given per kg were increased; feed support, equipment and staff supports should be given; and juvenile support should be given again.

Key Words: Aquaculture, Product supports policies, Aquaculture facility

TEŐEKKÖRLER

Çalıőmalarıma katkılarından dolayı, baőta tez danıőmanım Sayın Doç. Dr. Durali DANABAŞ olmak üzere, hayatımın her safhasında maddi ve manevi desteklerini esirgemeyen değerli aile üyelerime teőekkürü bir borç bilirim.

Fatih YÜKSEL

Tunceli-2017

<u>İÇİNDEKİLER</u>	<u>Sayfa No</u>
ÖZET.....	IV
ABSTRACT.....	V
TEŞEKKÜRLER.....	VI
İÇİNDEKİLER	VII
TABLolar LİSTESİ.....	VIII
1. GİRİŞ	1
2. MATERYAL VE METOT.....	7
2.1. Materyal.....	7
2.2. Metot.....	13
2.3. Verilerin Analizi.....	13
3. BULGULAR.....	14
3.1. Su Ürünleri Desteklemeleri Hakkında Bilgi Edinme.....	14
3.2. Tesis Gelişimi	15
3.3. Desteklemelerin Uygulanması	16
3.4. Desteklemelerin Geleceği.....	18
4. TARTIŞMA.....	19
5. SONUÇ ve ÖNERİLER.....	22
6. KAYNAKLAR.....	25
EKLER (1 ve 2).....	26
ÖZGEÇMİŞ	36

TABLULAR LİSTESİ

	<u>Sayfa No</u>
Tablo 1.1. 2003-2015 yılları arasında Türkiye’de gerçekleşen su ürünleri üretim miktarları (ton)	2
Tablo 1.2. Su ürünleri destekleme sistemindeki değişiklikler	6
Tablo 2.1. Su ürünleri yetiştiricilik tesislerinin 2016 yılındaki kapasitelerine göre dağılımları	7
Tablo 2.2. Kullanılan tesislerin sınıflandırılması	8
Tablo 2.3. A sınıfında yer alan yetiştiricilik tesislerinin bilgileri	9
Tablo 2.4. B sınıfında yer alan yetiştiricilik tesislerinin bilgileri	10
Tablo 2.5. C sınıfında yer alan yetiştiricilik tesislerinin bilgileri	11
Tablo 2.6. D sınıfında yer alan yetiştiricilik tesislerinin bilgileri	12
Tablo 3.1. Haber alınan kaynakların dağılımları (%)	14
Tablo 3.2. Desteklemelerin tesis gelişimine etkisinin değerlendirilmesi (%)	15
Tablo 3.3. Son beş yılda alınan destek miktarları (TL)	16
Tablo 3.4. Araştırma sınıflarına göre desteklemelerin uygulanması hakkındaki öneriler (%)	17
Tablo 3.5. Desteklemelerin mevcut durumunun değerlendirilmesi (%).....	18

1. GİRİŞ

Su ürünleri yetiştiriciliği, hayvansal ve bitkisel su canlılarının kontrollü veya yarı kontrollü şartlarda gıda, stok takviyesi, süs, sportif ve bilimsel amaçlı olarak yetiştirilmesi olarak tanımlanmaktadır. Yetiştiriciliğin Çin’de M.Ö. 2000’li yıllarda başladığı sanılmaktadır. Sonraki süreçlerde ise, Orta Çağda kale ve manastır hendeklerine sazan stoklandığı, deniz balıklarının yetiştiriciliğinin ise M.Ö. 1400 yıllarında süt balığı yavrularının havuzlara stoklanması ile başladığı bilinmektedir.

Su ürünleri yetiştiriciliği, dünyada en hızlı büyüyen ve gelişen gıda üretim sektörü olup, 2030 yılına kadar avcılık ve yetiştiricilik miktarının eşitleneceği öngörülmektedir (FAO, 2010).

Türkiye’de ise su ürünleri yetiştiriciliği 1970’lerde ilk olarak alabalık çiftliğinin kurulması ile başlamıştır. Yetiştiriciliğin toplam su ürünleri üretimindeki payı hızla yükselmiş ve yaklaşık olarak toplam üretimin % 40’ına ulaşmıştır. Gerek ülkemizin su potansiyeli, gerekse teknik personel sayısının ve niteliğinin artması, yem yapımı ve hammadde teminindeki zorlukların aşılması ve devletin üretime vereceği destek ve çeşitliliği ile ülkemizdeki yetiştiriciliğin önümüzdeki yıllarda daha üst seviyelere çıkma imkanı bulunmaktadır.

Ülkemizde 2003 yılında 79.000 ton olan yetiştiricilik üretimi, 2015 yılına gelindiğinde 240.000 tona ulaşmıştır. Türkiye’deki su ürünleri üretimi ve yapılan yetiştiricilik miktarları Tablo 1.1.’de gösterilmiştir. Bu artışın en önemli gerekçelerinden birisi de su ürünleri yetiştiriciliğinin desteklenmesi ve teşvik edilmesi için çeşitli teşvik sistemleri ile destekleme politikalarının sağlanmış olmasıdır. Ülkemizdeki su ürünleri sektörünün tüm paydaşlarıyla birlikte gelişmesine fayda sağlamak amacıyla, devlet su ürünleri yetiştiricilerine 2003 yılından itibaren destekleme politikaları çerçevesinde doğrudan ürün desteği teşvikini başlatmıştır. Bunun sonucu olarak da, su ürünleri sektöründe yukarıda da ifade edildiği üzere önemli oranlarda büyüme sağlamıştır. Böylece Devlet Planlama Teşkilatının 9. Kalkınma Planında öngördüğü zaman diliminden daha önce üretim hedefine ulaşılmıştır. Desteklemelerin verilmeye başlandığı zamandan itibaren 2015 yılı verilerine göre Ülkemizdeki su ürünleri yetiştiricilik oranları yaklaşık % 300 oranında artmıştır. Günümüzde ise Ülkemiz, Avrupa Ülkeleri içerisinde alabalık yetiştiriciliğinde birinci, çipura ve levrek yetiştiriciliğinde ise ikinci sıraya yükselmiştir. Yıllar içerisinde sağlanmış olan destekler ise doğrudan ürün desteği (toplam ürün ve yavru teşviki) ile İPARD desteği olarak özetlenebilir. İlk olarak 2000/467

Sayıli Hayvancılığın Desteklenmesi Hakkındaki Bakanlar Kurulu Kararının Uygulama Esasları Tebliği (Tebliğ No: 2003/16) ile ‘‘Su Ürünleri Yetiştiricilik Belgesine’’ sahip olan alabalık, çipura ve levrek yetiştirenlere il/ilçe müdürlüklerine başvuruda bulunmaları halinde ürün desteği verilmiştir. İPARD desteği ise mikro ve küçük ölçekli çiftliklerin (hâlihazırda üretim yapmakta olanlar veya yeni başlamış olanlar) genişletilmeleri, AB standartlarına ulaşılması ve iyi balık yetiştirme uygulamalarının sağlanması amaçlarıyla 30 Ağustos 2011 yılından itibaren belirlenen kriterleri sağlayan girişimcilerin yararlanması için faaliyete geçirilmiştir. Bu teşviklerin sağlanması ile toplam üretimin arttırılması ile birlikte istihdam artışının ve aynı zamanda güvenilir bir gıda olan balığın toplumca tüketiminin arttırılması hedeflenmektedir.

Tablo 1.1. 2003-2015 yılları arasında Türkiye’de gerçekleşen su ürünleri üretim miktarları (ton) (TÜİK, 2015)

Yıllar	Avcılık		Yetiştiricilik
	Deniz	Tatlısu	
2003	463.074	44.698	79.943
2004	504.897	45.585	94.010
2005	380.381	46.115	118.277
2006	488.966	44.082	128.943
2007	589.129	43.321	139.873
2008	453.113	41.011	152.186
2009	425.046	39.187	158.729
2010	445.680	40.259	167.141
2011	477.658	37.097	188.790
2012	396.322	36.120	212.410
2013	339.047	35.074	233.394
2014	266.078	36.134	235.133
2015	397.731	34.176	240.334

Dünya ortalama balık tüketim miktarı kişi başi 18,93 kg/yıl ve AB ortalaması ise 22,86 kg/yıldır (FAO, 2015). Dünyada Maldiv Adaları 153 kg ile Avrupa Ülkeleri arasında ise İzlanda 91 kilogramla kişi başına en fazla yıllık su ürünleri tüketen ülkeler olarak

gösterilmektedir. Nüfus olarak kalabalık olan Japonya’da kişi başına 70,6 kg su ürünleri tüketilmektedir. Buna karşın Türkiye’de ise kişi başına düşen yıllık ortalama su ürünleri tüketimi 2014 yılında 5,4 kg olarak gerçekleşmiştir (Anonim, 2015).

İlk olarak 2000/467 Sayılı Hayvancılığın Desteklenmesi Hakkındaki Bakanlar Kurulu Kararının Uygulama Esasları Tebliği (Tebliğ No: 2003/16) ile verilen desteklemelerde; desteklemeye konu ürününü satacak yetiştiriciler için, müracaat dilekçesi, su ürünleri yetiştiricilik belgesinin aslı ve fotokopisi, satış faturasının aslı ve fotokopisi ve tüzel kişi olan yetiştiricilerin görevlendirdikleri şahıslarla ilgili noter tasdikli yetki belgesinin sunulması talep edilmiştir. Desteklemeye konu ürününü kendi işletmelerinde işleyecek yetiştiriciler için ise, ürününü hasat etmeden en az 3 (üç) tam gün önce, ürün Hasat Tespit Tutanağının gereken şekilde tutulması ve desteklemeden faydalanmayı talep eden müracaat dilekçesi ile su ürünleri yetiştiricilik belgesinin aslı ve fotokopisinin sunulması talep edilmiştir. Desteklemeler için, taze, soğutulmuş, dondurulmuş olarak tüketilmek veya işlenmek amacıyla satışa sunulan, çipura, levrek ve alabalık türleri için uygulanacak kararı alınıp, yetiştiricilerin kendi entegre tesislerinde işlenmek üzere hasat edecekleri kendi üretimleri olan ürünler de destekleme kapsamına alınmıştır. Destekleme verilecek olan miktar ise, bu tesisle ilgili su ürünleri yetiştiricilik belgesinde yer alan, proje veya tesis kapasitesi ibaresi karşısında yazılan miktar ile sınırlandırılmıştır.

Günümüze kadar yıllar içerisinde ise destekleme koşullarında bazı değişiklikler yapılmıştır. 2005, 2006 ve 2007 yıllarında 2005/13, 2006/9, 2007/20 tebliğ numaraları ile yayınlanan tebliğlerde ürün destekleme miktarları tesis üretim kapasitesine göre verilmektedir. Yavru desteği ise; alabalık ve deniz alabalığı yetiştiriciliğinde bir kg balık için dört adet, çipura, levrek, fangri, mercan, sinagrit, lahoz, sivri burun karagöz, eşkine, sargoz, kefal, mırmır, sarıağız ve minekop yetiştiriciliğinde bir kg balık için üç adet yavru ve kalkan, mersin balığı, yayın ve karabalık yetiştiriciliğinde ise bir kg balık için iki adet yavru balık esas alınarak uygulanmıştır.

2008 yılına gelindiğinde ise; 2008/31 tebliğ numarası ile yayınlanan “Su Ürünleri Destekleme Tebliğinde” değişikliğe gidilerek yetiştiricilik belgesindeki kapasitesi 2000 ton/yıldan fazla olan tesisler için 2000 ton/yıl ile sınırlama getirilmiştir. Yavru balıkta ise, desteklemeye konu yavru balık miktarı, su ürünleri yetiştiricilik belgesinde yer alan proje veya tesis kapasitesi ile sınırlandırılmıştır. Bu durum, 2009/44 ve 2010/13 tebliğ numaraları ile 2009 ve 2010 yıllarında yayınlanan tebliğlerde de aynen devam etmiştir. Ancak, 2011 yılında 2011/20 tebliğ numarası ile yapılan yayında ürün desteğindeki 2000 ton/yıl sınırlaması devam ederken, bu sınırlama yavru balığa da getirilmiştir.

2012 yılından sonra, 2012/50 tebliğ numarası ile yayınlanan tebliğ ile birlikte destekleme oranlarında büyük bir değişikliğe gidilerek yavru desteği kaldırılmış, ürün desteği ise 250 ton/yıl'a kadar yapılan yetiştiriciliğe kg başına prim miktarının tamamı ve 251-500 ton/yıl arasında yapılan yetiştiriciliğe ise prim miktarının yarısı (1/2) olarak teşvik sağlanmıştır. Ayrıca, işlenmek suretiyle fileto veya füme olarak satışı yapılan ürünlerde, ürüne ait faturalarda belirtilen miktarın iki katı olacak şekilde işlenmiş ürünler de destek kapsamına alınmıştır. Bu durum 2013, 2014 ve 2015 yıllarında da aynen uygulanmıştır

Günümüzde ise 03.08.2016 tarihli ve 29790 sayılı Resmi Gazetede yayınlanmış olan “Su Ürünleri Yetiştiriciliği Destekleme Tebliği (Tebliğ No: 2016/33) (EK-1) kapsamında “Su Ürünleri Yetiştiricilik Belgesine” sahip, Su Ürünleri Kayıt Sistemine (SKS) kayıtlı, 5200 Sayılı Tarımsal Üretici Birlikleri Kanununa göre üretici birliği kurulu bulunan yerlerde, birliğe ve/veya su ürünleri yetiştiriciliği ile ilgili kooperatiflere üye olan, alabalık, çipura, levrek, kabuklu, çift kabuklu ve yumuşakçalar ile yeni türlerde mersin balığı türleri, yılan balığı, kerevit türleri, karides türleri, kalkan balığı türleri, fangri, mercan, sinagrit, lahoz, sivri burun karagöz, çinekop, eşkine, sargoz, mırmır, sariağız, yayın türleri, karabalık ve deniz alabalığı türleri yetiştiriciliği yapanlar ürün desteklemelerinden yararlandırılmaktadır.

Ayrıca, bu tebliğ çerçevesinde, su ürünleri yetiştiriciliği destekleme müracaat dilekçesi, yetiştirdiği ürünün satın alındığını gösteren satış belgesi ve/veya Su Ürünleri Yavru Balık Tespit Tutanağı (son müracaat tarihine kadar istenildiği zaman), hasat edilen ürünün satıldığını gösteren satış belgesi ve/veya Su Ürünleri Hasat Tespit Tutanağı (son müracaat tarihine kadar istenildiği zaman), su ürünleri yetiştiriciliği ile ilgili üretici birliği veya kooperatife üyelik belgesi (bulunmayan yerlerde bu belge istenmez), işletmesinde yetiştirdiği balığın satın alındığı işletmenin kuluçkahane veya işletmesinde yavru üretim izninin olduğu su ürünleri yetiştiricilik belgesinin sureti, yavru balıkların üniversite veya araştırma kuruluşlarından temin edilmesi halinde ise bu kurumlar tarafından satışın yapıldığını gösterir belge, yem faturası (son müracaat tarihine kadar yılı içerisinde istenildiği zaman) ve yetiştiricilik belgesi fotokopisinin sunulması talep edilmektedir.

2003 ve 2016 yılları arasında su ürünleri destekleme sistemindeki değişiklikler aşağıdaki Tablo 1.2. ile özetlenmiştir.

Bu çalışmanın amacı, toplam üretim miktarlarına göre sınıflandırılmış olan işletmeleri baz alarak Türkiye’de uygulanan tarımsal politikaları ve destekleme sistemlerini incelemek, bu sınıflandırmalara göre destekleme sistemlerinin uygulanışı, yapısı ve işlevi hakkındaki fikirleri alarak, Türkiye’nin tarımsal desteklemeler konusunda hangi aşamada olduğunu karşılaştırmaktır. Çalışma sonunda bizzat sektörde yer alan kişiler ile yapılacak olan

görüşmelerle elde edilecek olan veriler ile hem sektöre ilgi duyan girişimcilere sektör hakkında bilgi verilerek öngörülerinin artmasının sağlanması; hem de sektörle iştiğal edenlerin kendi ifadelerini yansıtan karşılaştıkları sorunlara karşı üretilecek çözüm önerileriyle, ilgili makamların sorunlar ile alakalı farkındalıklarının arttırılması ve elde edilen verilerin yorumlanması ile sektörün daha sağlıklı bir şekilde gelişmesine katkı sunulması sağlanacaktır.

Tablo 1.2. Su ürünleri destekleme sistemindeki değişiklikler

Yıllar	Desteklenen Tonaj	Yavru Desteği	İşlenmiş Ürün
2003	Tesis Kapasite Miktarı	1 kg balığa denk gelen balık adedi esas alınarak	-
2004	Tesis Kapasite Miktarı	1 kg balığa denk gelen balık adedi esas alınarak	-
2005	Tesis Kapasite Miktarı	1 kg balığa denk gelen balık adedi esas alınarak	-
2006	2000 ton /yıl sınırlaması	2000 ton/yıla karşılık gelen yavru miktarı	-
2007	2000 ton /yıl sınırlaması	2000 ton/yıla karşılık gelen yavru miktarı	-
2008	2000 ton /yıl sınırlaması	2000 ton/yıla karşılık gelen yavru miktarı	-
2009	2000 ton /yıl sınırlaması	2000 ton/yıla karşılık gelen yavru miktarı	-
2010	2000 ton /yıl sınırlaması	2000 ton/yıla karşılık gelen yavru miktarı	-
2011	2000 ton /yıl sınırlaması	2000 ton/yıla karşılık gelen yavru miktarı	-
2012	250 ton/yıl: birim fiyatın tamamı ve 250-500 ton/yıl: birim fiyatın yarısı	Yavru desteği uygulanmamaktadır	Ürüne ait faturalarda belirtilen miktarın iki katı
2013	250 ton/yıl: birim fiyatın tamamı ve 250-500 ton/yıl: birim fiyatın yarısı	Yavru desteği uygulanmamaktadır	Ürüne ait faturalarda belirtilen miktarın iki katı
2014	250 ton/yıl: birim fiyatın tamamı ve 250-500 ton/yıl: birim fiyatın yarısı	Yavru desteği uygulanmamaktadır	Ürüne ait faturalarda belirtilen miktarın iki katı
2015	250 ton/yıl: birim fiyatın tamamı ve 250-500 ton/yıl: birim fiyatın yarısı	Yavru desteği uygulanmamaktadır	Ürüne ait faturalarda belirtilen miktarın iki katı
2016	250 ton/yıl: birim fiyatın tamamı ve 250-500 ton/yıl: birim fiyatın yarısı	Yavru desteği uygulanmamaktadır	Ürüne ait faturalarda belirtilen miktarın iki katı

2. MATERYAL ve METOT

2.1. Materyal

Araştırmada materyal olarak Türkiye genelinde faaliyet gösteren su ürünleri yetiştiricilik tesisleri kullanılmıştır. Türkiye’de deniz ve içsu alanlarında farklı tonajlarda olan su ürünleri yetiştiricilik tesisleri bulunmaktadır. Toplam tesis sayısı 2016 yılı verilerine göre 2326 adet olup, bu tesisler toplamda 485.227 ton/yıl proje kapasitesine sahiptir (Tablo 2.1.) (BSGM, 2017).

Tablo 2.1. Su ürünleri yetiştiricilik tesislerinin 2016 yılındaki kapasitelerine göre dağılımları

Grup	Kapasite Grubu (ton)	Tesis Sayısı	Toplam Proje Kapasitesi (ton/yıl)
Deniz	0-50	173	3.997
	51-100	17	1415
	101-250	19	3.524
	251-500	69	23.668
	501-1000	70	59.824
	1001>	77	156.470
	TOPLAM	425	248.898
İçsu	0-50	1.364	21.664
	51-100	109	9.515
	101-250	178	35.419
	251-500	121	52.742
	501-1000	126	109.589
	1001>	3	7.400
	TOPLAM	1.950	236.329

Mevcut çalışmada ise özellikle iç sularda, yetiştiriciliğinde Ülkemizin söz sahibi olduğu gökkuşuğu alabalığını yetiştiren tesislerden üretim kapasitelerine göre bir gruplandırma yaparak rastgele seçim yapılmıştır. Yapılan sınıflandırmada verilen desteklemelerde gözetilen kapasite miktarları da dikkate alınmıştır. Her sınıftan 25 (yirmi beş) adet tesis olmak üzere toplamda 100 (yüz) adet tesis belirlenmiştir. Çalışmada kullanılan tesislerin yıllık üretim kapasitelerine göre sınıflandırılmaları Tablo 2.2.’de gösterilmiştir.

Tablo 2.2. Kullanılan tesislerin sınıflandırılması

SINIFLAR	SINIF AÇIKLAMASI
A SINIFI	0-29,99 ton/yıl üretim yapan tesisler
B SINIFI	30-249,99 ton/yıl üretim yapan tesisler
C SINIFI	250-499,99 ton/yıl üretim yapan tesisler
D SINIFI	500 ton/yıl ve üzeri üretim yapan tesisler

A Sınıfında yer alan yetiştiricilik tesislerine ait bilgiler Tablo 2.3., B Sınıfında yer alan yetiştiricilik tesislerine ait bilgiler Tablo 2.4., C Sınıfında yer alan yetiştiricilik tesislerine ait bilgiler Tablo 2.5. ve D Sınıfında yer alan yetiştiricilik tesislerine ait bilgiler ise Tablo 2.6.'da verilmiştir.

Tablo 2.3. A sınıfında yer alan yetiştiricilik tesislerinin bilgileri

No	Firma İsmi	Kuruluş Yeri	Üretim şekli	Arazi durumu	Yatırım tutarı (TL)	Personel sayısı	Üretim miktarı (son 5 yıl/ton)
1	SAVUR ALABALIK	Kahramanmaraş	Beton havuz	Dağlık	5 milyon	4	85
2	ÖMER SÖNMEZ	Denizli	Beton havuz	Dağlık	5 milyon	2	100
3	ÇAMOĞLU ALABALIK	Erzurum	Beton havuz	Dağlık	400 bin	3	120
4	ERDAL POLAT	Elazığ	Ağ kafes	Baraj gölü	100 bin	3	100
5	PEHLİVANLI ALABALIK	Erzurum	Ağ kafes	Orman	300 bin	2	90
6	ATICI ALABALIK	Kayseri	Beton havuz	Dağlık	4,5 milyon	3	100
7	RIFATOĞULLARI ALABALIK	Kahramanmaraş	Ağ kafes	Gölet	100 bin	2	100
8	AMCAOĞULLARI ALABALIK	Iğdır	Ağ kafes	Dağlık	150 bin	4	90
9	ŞEREFLİ ALABALIK	Kahramanmaraş	Beton havuz	Dağlık	3 milyon	3	85
10	VADİ ALABALIK	Denizli	Ağ kafes	Orman	500 bin	3	100
11	DOĞU SU ÜRÜNLERİ	Erzincan	Ağ kafes	Gölet	200 bin	2	100
12	ATAHAN ALABALIK	İskenderun	Ağ kafes	Baraj gölü	120 bin	5	100
13	ŞİMŞİR ALABALIK	Denizli	Ağ kafes	Gölet	150 bin	5	130
14	SOYLU ALABALIK	Gümüşhane	Ağ kafes	Göl	300 bin	2	125
15	ÇAKAR ALABALIK	Gaziantep	Beton havuz	Dağlık	1,5 milyon	3	70
16	YAMAN ALABALIK	Burdur	Ağ kafes	Sulama barajı	100 bin	3	80
17	SET ALABALIK	Kastamonu	Beton havuz	Ova	2 milyon	3	75
18	KANDEMİR ALABALIK	Bolu	Beton havuz	Orman	800 bin	5	100
19	REİS ALABALIK	Eskişehir	Beton havuz	Ova	1 milyon	4	50
20	ARASDERE ALABALIK	Bursa	Ağ kafes	Göl	300 bin	3	125
21	OZAN ALABALIK	Bolu	Beton havuz	Orman	1 milyon	4	100
22	EYNAZLI ALABALIK	Burdur	Ağ kafes	Sulama göledi	200 bin	5	130
23	HÜSEYİN AKSOYLAR	Burdur	Beton havuz	Orman	1 milyon	5	120
24	DARICIOĞULLARI ALABALIK	Kahramanmaraş	Beton havuz	Dağlık	4 milyon	3	100
25	DOĞA ALABALIK	Erzincan	Ağ kafes	Baraj gölü	100 bin	4	120

Tablo 2.4. B sınıfında yer alan yetiştiricilik tesislerinin bilgileri

No	Firma İsmi	Kuruluş Yeri	Üretim şekli	Arazi durumu	Yatırım tutarı (TL)	Personel sayısı	Üretim miktarı (son 5 yıl/ton)
1	MAVERA SU ÜRÜNLERİ	Artvin	Ağ kafes	Baraj	500 bin	8	350
2	KAÇKAL ALABALIK	Artvin	Ağ kafes	Baraj	500 bin	6	250
3	AYDOĞDU ALABALIK	Bitlis	Ağ kafes	Baraj	1 milyon	6	750
4	DOSTLAR ALABALIK	Burdur	Ağ kafes	Baraj	1 milyon	6	500
5	BAYSALLAR ALABALIK	Isparta	Ağ kafes	Baraj	1,5 milyon	8	350
6	KURTYEMEZ ALABALIK	Burdur	Ağ kafes	Baraj	4,5 milyon	6	1200
7	ULUSAL ALABALIK	Burdur	Ağ kafes	Baraj	1 milyon	9	800
8	HORATALAR ALABALIK	Denizli	Beton havuz	Göl	1 milyon	10	850
9	ÇAMDİKEN SU ÜRÜNLERİ	Elazığ	Ağ kafes	Baraj	7 milyon	7	2000
10	BUZKARTACA ALABALIK	Diyarbakır	Ağ kafes	Gölet	1,5 milyon	12	1250
11	SERHAT ALABALIK	Bursa	Ağ kafes	Göl	6 milyon	6	1500
12	ÖZCAN ALABALIK	Elazığ	Ağ kafes	Baraj	1 milyon	6	1000
13	ORHAN ÇELİK ALABALIK	Elazığ	Ağ kafes	Gölet	1 milyon	6	500
14	ŞAHİN ALABALIK	Elazığ	Ağ kafes	Baraj	800 bin	9	500
15	TEMİZER ALABALIK	Elazığ	Ağ kafes	Baraj	1 milyon	5	100
16	FIRAT ALABALIK	Elazığ	Ağ kafes	Baraj	500 bin	7	300
17	ALA ALABALIK	Edirne	Ağ kafes	Baraj	2 milyon	13	1250
18	KILINÇ ALABALIK	Adana	Ağ kafes	Baraj	1 milyon	11	500
19	ALİ BAYIR ALABALIK	Elazığ	Ağ kafes	Baraj	1 milyon	8	400
20	BEKİR TURAN ALABALIK	Elazığ	Ağ kafes	Baraj	1,2 milyon	10	800
21	ŞİMŞİR ALABALIK	Burdur	Ağ kafes	Sulama göledi	500 bin	5	300
22	CAN ALABALIK	Isparta	Beton havuz	Orman	5 milyon	5	600
23	YÖNTÜRK ALABALIK	Elazığ	Ağ kafes	Baraj	1 milyon	5	300
24	FETHİ DOĞAN	Elazığ	Ağ kafes	Baraj	1 milyon	6	400
25	ÖZKARAKAYA ALABALIK	Elazığ	Ağ kafes	Baraj	500 bin	3	100

Tablo 2.5. C sınıfında yer alan yetiştiricilik tesislerinin bilgileri

No	Firma İsmi	Kuruluş Yeri	Üretim şekli	Arazi durumu	Yatırım tutarı (TL)	Personel sayısı	Üretim miktarı (son 5 yıl/ton)
1	CANLAR ALABALIK	Isparta	Ağ kafes	Baraj	1 milyon	5	300
2	KEÇERLER ALABALIK	Eskişehir	Ağ kafes	Baraj	2 milyon	8	1500
3	TOPKARA ALABALIK	Gümüşhane	Ağ kafes	Baraj	2 milyon	9	1000
4	GÖLBAŞI SU ÜRÜNLERİ	Burdur	Ağ kafes	Baraj	500 bin	3	200
5	CANLI SU ÜRÜNLERİ	Eskişehir	Ağ kafes	Baraj	5 milyon	6	700
6	ÜRÜNVEREN SU ÜRÜNLERİ	Elazığ	Ağ kafes	Baraj	1 milyon	6	1000
7	AKSEV SU ÜRÜNLERİ	Elazığ	Ağ kafes	Baraj	300 bin	3	300
8	KAYAPINAR SU ÜRÜNLERİ	Elazığ	Ağ kafes	Baraj	1 milyon	3	500
9	ROMAN ALABALIK	Diyarbakır	Ağ kafes	Baraj	1 milyon	11	500
10	TERCAN ALABALIK	Erzincan	Ağ kafes	Baraj	500 bin	7	700
11	DÖRT MEVSİM SU ÜRÜNLERİ	Erzurum	Ağ kafes	Baraj	1 milyon	7	1000
12	KARDEŞLER ALABALIK	Denizli	Ağ kafes	Baraj	1 milyon	5	700
13	MELODİ SU ÜRÜNLERİ	Antalya	Ağ kafes	Baraj	6milyon	12	3000
14	ALTUĞ ALABALIK	Erzurum	Ağ kafes	Baraj	2,5 milyon	11	1200
15	DOĞAN SU ÜRÜNLERİ	Elazığ	Ağ kafes	Baraj	5 milyon	12	2000
16	YAVUZLAR ALABALIK	Denizli	Ağ kafes	Baraj	1,5 milyon	15	1500
17	ULUTURHAN BALIKÇILIK	Afyonkarahisar	Ağ kafes	Baraj	7 milyon	17	1000
18	TÜRKAYLAR ALABALIK	Elazığ	Ağ kafes	Baraj	10 milyon	12	1200
19	GÖKHAN ELGİN	Elazığ	Ağ kafes	Baraj	2 milyon	4	1000
20	KARAALIOĞLU ALABALIK	Elazığ	Ağ kafes	Baraj	1 milyon	6	2000
21	ATAYLAR BALIK	Elazığ	Ağ kafes	Baraj	2 milyon	6	1000
22	ADA SU ÜRÜNLERİ	Elazığ	Ağ kafes	Baraj	1,5 milyon	5	700
23	EMTİA SU ÜRÜNLERİ	Elazığ	Ağ kafes	Baraj	1 milyon	3	500
24	LAZONA BALIKÇILIK	Artvin	Ağ kafes	Baraj	2 milyon	6	1500
25	KEÇİBORLU ALABALIK	Isparta	Ağ kafes	Baraj	500 bin	6	1600

Tablo 2.6. D sınıfında yer alan yetiştiricilik tesislerinin bilgileri

No	Firma İsmi	Kuruluş Yeri	Üretim şekli	Arazi durumu	Yatırım tutarı (TL)	Personel sayısı	Üretim miktarı (son 5 yıl/ton)
1	METİN IRMAK ALABALIK	Bartın	Ağ kafes	Baraj	5 milyon	16	1200
2	ORTADOĞU SU ÜRÜNLERİ	Elazığ	Ağ kafes	Baraj	8 milyon	18	3000
3	KAYBERK SU ÜRÜNLERİ	Gaziantep	Ağ kafes	Baraj	6 milyon	21	2720
4	BAYSALLAR ALABALIK	Elazığ	Ağ kafes	Baraj	10 milyon	26	3000
5	IRMAK ALABALIK	Batman	Ağ kafes	Baraj	2 milyon	14	1000
6	ARTUĞ SU ÜRÜNLERİ	Elazığ	Ağ kafes	Baraj	5 milyon	20	2500
7	KESKİNLER BALIKÇILIK	Artvin	Ağ kafes	Baraj	3 milyon	16	1000
8	KEBAN ALABALIK	Elazığ	Ağ kafes	Baraj	10 milyon	31	3000
9	ÖZPEKLER SU ÜRÜNLERİ	Burdur	Ağ kafes	Baraj	10 milyon	18	3000
10	BAYIRALAN ALABALIK	Burdur	Ağ kafes	Baraj	8 milyon	8	1000
11	GÖNKEK SU ÜRÜNLERİ	Bartın	Ağ kafes	Baraj	5 milyon	10	1500
12	AKSU ALABALIK	Adana	Ağ kafes	Baraj	4 milyon	11	1250
13	ÇAMDİKEN SU ÜRÜNLERİ	Elazığ	Ağ kafes	Baraj	1 milyon	8	500
14	ÇELİK ALABALIK	Şanlıurfa	Ağ kafes	Baraj	3 milyon	14	1250
15	FALYA SU ÜRÜNLERİ	Sivas	Ağ kafes	Baraj	8 milyon	17	1000
16	ERSU SU ÜRÜNLERİ	Tokat	Ağ kafes	Baraj	2 milyon	8	1100
17	SALMON SU ÜRÜNLERİ	Gümüşhane	Ağ kafes	Baraj	3 milyon	12	1000
18	BAYIRALAN LTD.	Burdur	Ağ kafes	Baraj	2 milyon	16	1000
19	EBİÇOĞLU SU ÜRÜNLERİ	Kayseri	Ağ kafes	Baraj	4 milyon	12	1200
20	ÇÖLLÜ ALABALIK	Balıkesir	Ağ kafes	Baraj	3 milyon	12	1300
21	ARAS BALIKÇILIK	Kahramanmaraş	Ağ kafes	Baraj	5 milyon	27	2000
22	TOPKARA ALABALIK	Gümüşhane	Ağ kafes	Baraj	4,5 milyon	15	1500
23	TUNÇ ALABALIK	Şanlıurfa	Ağ kafes	Baraj	3 milyon	13	1000
24	MARİNES GIDA	Kayseri	Ağ kafes	Baraj	2,5 milyon	12	1200
25	ÖZTÜRK SU ÜRÜNLERİ	Kayseri	Ağ kafes	Baraj	5 milyon	13	2500

2.2. Metot

Çalışmada kullanılan birincil veriler, araştırma materyalini oluşturan ve Tablo 2.3. – 2.6.’da listelenmiş olan Ülkemiz genelindeki tüm su ürünleri yetiştiricilik tesislerinden rastgele seçilmiş olan tesislerin yetkilileriyle (Sahibi, yöneticisi veya sorumlu mühendisi) gerçekleştirilen ziyaretler ile birebir veya değişik iletişim yöntemleriyle irtibat kurularak, daha önceden hazırlanmış olan anket formlarının doldurulması ile elde edilmiştir. İşletmelerin tespitinde ise ulaşılabildiği ölçüde Balıkçılık ve Su Ürünleri Genel Müdürlüğü, Türkiye İstatistik Kurumu, Gıda Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlükleri, Su Ürünleri Araştırma Enstitüsü ve İstasyonu Müdürlükleri, Su Ürünleri Üretici Birlik ve Kooperatifleri verilerinden yararlanılmıştır. Ayrıca, konu ile ilgili yapılan diğer araştırmalardan ve istatistiklerden yararlanılmıştır. Kayıtlara göre belirtilmiş olan tesis kapasiteleri ölçüsünde her araştırma sınıfı için 25 adet tesis rastgele seçilmiştir.

Anket formlarında su ürünleri yetiştiriciliğinde ürün destekleme politikalarının değerlendirilmesi için, anket uygulamasının gerçekleştirilmiş olduğu tesislerin durumu, konumu, personel durumu ve ürün desteklemeleri hakkındaki görüşlerinin belirlenmesi için sorular hazırlanmış ve uygulanmıştır (EK-2). Anket formları, tesislerin üretim şekilleri (Ağ kafes, beton havuz ve toprak havuz), kapasitesi, toplam tesis yatırımı, son 5 yılda gerçekleştirilmiş olan toplam üretim miktarı, tesisin bulunduğu konum, yer, çalıştırılan personel bilgileri, su ürünleri desteklemelerinin kendileri ve sektör açısından işleyiş ve yararlılığı hakkındaki görüşlerini belirlemeye yönelik sorulardan oluşturulmuştur. Sonrasında ise anketlerden elde edilmiş olan veriler değerlendirilerek, ilgili tesislere ait bulgular elde edilmiştir ve bazı alt başlıklar altında toplanarak yorumlanmıştır.

2.3. Veri Analizi

Anket çalışması sonucunda elde edilmiş olan tüm veriler üzerindeki karşılaştırmalar “Microsoft Office Excel 2010” bilgisayar programı kullanılarak değerlendirilmiş ve analiz edilmiştir.

3. BULGULAR

Gerçekleştirilmiş olan anket çalışmasından elde edilmiş olan veriler, tesis yetkililerinin su ürünleri desteklemeleri hakkında bilgi edinme yöntemleri, tesislerinin gelişimi, desteklemelerin uygulanma şekilleri ve desteklemelerin geleceği başlıkları altında incelenmiştir. Yetiştiricilerin değişen bakış açıları ile birlikte, mevcut durum ve gelecek hakkında sektör temsilcilerinin fikirleri alınarak değerlendirilmiştir.

3.1. Su Ürünleri Desteklemeleri Hakkında Bilgi Edinme

Çalışmaya katılan tesislerin (A, B, C ve D Sınıfları) su ürünleri desteklemeleri hakkında edindikleri bilgileri hangi kaynaklardan edindikleri ve mevcut destekleme miktarlarını yeterli bulup bulmadıkları belirlenmiş ve sonuçlar Tablo 3.1.'de verilmiştir.

Tablo 3.1. Haber alınan kaynakların dağılımları (%)

Sınıf	Gıda, Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlükleri	Su Ürünleri Birlikleri	İnternet	Diğer	Yeterli mi?	
					Evet	Hayır
A	28	24	20	28	4	96
B	32	28	20	20	20	80
C	28	20	12	40	20	80
D	44	20	12	24	24	76

Tablo 3.1.'deki veriler incelendiğinde; A Sınıfında bulunan yetiştiricilik tesislerinin çoğunluğunun Gıda, Tarım ve Hayvancılık İl/İlçe Müdürlükleri yetkilileri (% 28) tarafından bilgilendirildikleri görülmüştür. Su Ürünleri Birlikleri (% 24) ve internet kaynakları (% 20) ise bunu takip etmiştir. B ve D Sınıflarında bulunan yetiştiricilik tesislerinin de çoğunluk itibarıyla Gıda, Tarım ve Hayvancılık İl/İlçe Müdürlükleri yetkilileri (sırasıyla, % 32 ve 44) tarafından bilgilendirildikleri görülmüştür. C Sınıfında bulunan yetiştiricilik tesislerinin ise Gıda, Tarım ve Hayvancılık İl/İlçe Müdürlükleri yetkilileri (% 28) tarafından bilgilendirilmeden daha fazla olarak diğer seçeneğini

bildirdikleri, bunun içinde ise en yüksek oranı yine diğer yetiştiricilerin ve tesis yetkililerinin olduğunu ifade ettikleri görülmüştür.

Araştırmanın yürütüldüğü tesislerde mevcut destekleme miktarlarını yeterli bulup bulmadıkları incelendiğinde ise tüm tesis sınıfları (A, B, C ve D Sınıfları) içerisinde büyük bir çoğunluğun yeterli görmediği (sırasıyla, % 96, 80, 80 ve 76) tespit edilmiştir. En yüksek oranda yetersiz olduğunu bildiren tesis sınıfının küçük kapasiteli tesislerin olduğu (A Sınıfı) ve yeterli olduğu görüşünün en fazla olduğu grubun ise yüksek yetiştiricilik kapasitesine sahip olan tesis sınıfının (D Sınıfı, % 24) olduğu gözlemlenmiştir.

3.2. Tesis Gelişimi

Çalışmaya katılan tesislerin (A, B, C ve D Sınıfları), verilen destekler ile birlikte tesis kapasitelerinde bir artış olup olmadığı, mekanizasyon açısından tesise ne gibi ek yenilikler getirdikleri ve pazarlama ve markalaşma konusunda işletmeye fayda sağlayıp sağlamadığı hakkındaki fikirleri alınmış ve sonuçlar Tablo 3.2.'de gösterilmiştir.

Tablo 3.2. Desteklemelerin tesis gelişimine etkisinin değerlendirilmesi (%)

Sınıf	Kapasite Artışı		Mekanizasyon				Pazarlama ve Markalaşma	
	Evet	Hayır	Fish-Pomp	Buz Makinesi	Araç	Hayır	Evet	Hayır
A	0	100	3	2	0	95	12	88
B	56	44	32	37	12	19	48	52
C	64	36	52	0	16	32	36	64
D	72	28	36	28	16	20	40	60

Tablo 3.2.'deki veriler incelendiğinde; verilen desteklemeler ile küçük kapasiteli tesislerin bulunduğu A Sınıfında % 100 oranında kapasite artışı sağlamadığı, ancak tesislerin kapasitelerinin artmasına paralel olarak (B, C ve D Sınıfları) artan oranlarda tesislerin kapasitelerinin artışında etkili olduğu (sırasıyla, % 56, 64 ve 72) belirlenmiştir. Benzer olarak tesislerin kapasite artışlarına bağlı olarak bünyelerine mekanizasyon ekipmanları kattıkları görülmüştür. Mekanizasyon açısından ise tesislerin bünyelerine en çok kattığı makinelerin fish-pomp (C ve D Sınıfları sırasıyla % 52 ve 36) ile buz makinesi (D ve B Sınıfları sırasıyla % 28 ve 24) olduğu görülmüştür. Aynı zamanda yüksek

kapasiteli tesislerin işletmelerine daha yüksek oranlarda araç alımı sağladıkları (A Sınıfı, % 0; B Sınıfı, % 12, C ve D Sınıfları, % 16) da saptanmıştır. Mekanizasyon konusunda dikkat çeken nokta ise A Sınıfına ait işletmelerin, desteklemeler ile bünyelerine herhangi bir makine ekleyemediklerini (% 96) belirtmeleridir.

Pazarlama ve markalaşma konusunda ise genel kanı, desteklemelerin fayda sağlamadığı yönündedir. Ancak, yüksek kapasiteli tesislerde (B, C ve D Sınıfları) düşük kapasiteli tesislere (A Sınıfı) göre pazarlama ve markalaşma açısından elde edilmiş olan faydalar daha yüksek olarak gözlemlenmiştir.

3.3. Desteklemelerin Uygulanması

Çalışmaya katılan tesislerin (A, B, C ve D Sınıfları), son beş yıl içerisinde aldıkları destek miktarlarının karşılaştırması ve mevcut desteklemelerin uygulaması konusundaki önerileri sırasıyla Tablo 3.3. ve Tablo 3.4.'de gösterilmiştir.

Tablo 3.3. Son beş yılda alınan destek miktarları (TL/%)

Sınıf	Miktar					
	0	50-100 bin	100-200 bin	200-500 bin	500 bin - 1 milyon	1 milyon ve üstü
A	8	72	20	0	0	0
B	0	8	20	48	24	0
C	0	0	20	32	40	8
D	0	0	0	0	76	24

Tablo 3.3.'deki veriler araştırmaya katılan tesislerin kapasite sınıflarına göre son beş yıl içerisinde aldıkları destek miktarlarını yansıtmaktadır. Ancak, çoğu tesisin bu konu hakkında kesin rakamlar vermek yerine yaklaşık değerler vermeyi tercih ettikleri görülmüş ve değerlendirme bu rakamlar üzerinden gerçekleştirilmiştir. Alınmış olan destek miktarlarının araştırma sınıflarında kapasite artışına göre doğal olarak arttığı gözlemlenmiştir.

En fazla destek miktarını üretim kapasitesi yüksek olan D Sınıfı üreticileri almıştır. Büyük çoğunluğu 500 bin ile 1 milyon TL arasında destek alırken (% 76), 1 milyon TL üzerinde destek alma oranı % 24 olarak belirlenmiştir. En düşük destek miktarı ise A Sınıfında gerçekleşmiş olup, 50-100 bin TL arasında destek alan tesis oranı % 72 olarak belirlenmiştir. Ayrıca, A Sınıfında yer alan tesislerin % 8'i ise, herhangi bir ürün desteği

almadığını bildirmişlerdir. B Sınıfında yer alan tesislerin çoğunluğu 200-500 bin TL arasında (% 48) destek alırken, C Sınıfında yer alan tesislerin çoğunluğu (% 40), 500 bin-1 milyon TL arasında destek almıştır ve bu sınıfta % 8 oranında 1 milyon TL üzerinde destek alan tesisin bulunduğu belirlenmiştir.

Tablo 3.4. Araştırma sınıflarına göre desteklemelerin uygulanması hakkındaki öneriler (%)

	ÖNERİLER	Sınıf			
		A	B	C	D
1	Yem Desteği	12	4	4	20
2	Yavru Desteği	4	0	8	24
3	Ekipman Desteği	4	0	0	0
4	Kg Başına Verilen Miktarın Arttırılması	12	8	16	0
5	Oran Artmalı (Kapasite Sınırlandırmalarının Arttırılması)	52	80	36	44
6	Personel Desteği	0	0	4	4
7	Diğer	16	8	32	8

Araştırmaya katılan tesislerin gerçekleştirilen sınıflandırmaya göre desteklemelerin uygulanması hakkındaki fikirleri alınmış ve konu hakkındaki önerileri Tablo 3.4.'te özetlenmeye çalışılmıştır.

Ürün destekleme uygulamasının mevcut işleyişi hakkındaki en önemli genel yargı mevcut destekleme miktarının arttırılması olmuştur. Tüm araştırma sınıflarında en önemli istek ve öneri oranın arttırılması olarak bildirilmiştir. Buradaki ifadenin de desteklemenin verildiği kapasite sınırlandırmalarının arttırılması yönünde olduğu gözlenmiştir. Bunu genel olarak ise yetiştiricilikte ana sorunlardan birisi olan yem temini için yem desteğinin verilmesinin sağlanması, kg başına verilen destek miktarının arttırılması ve kaldırılmış olan yavru desteğinin geri getirilmesi takip etmiştir.

Yavru desteği talebi genel olarak yüksek kapasiteli tesislerin yer aldığı özellikle D Sınıfından gelmiştir. Dikkat çeken en önemli noktalardan birisi olarak ise, sadece A Sınıfında yer alan tesislerden gelen ekipman desteğinin sağlanması talebi olmuştur. Bu tesislerin kapasitelerinin ve doğal olarak bütçe ve kazançlarının diğerlerine göre düşük olmasından ve alt yapılarını kuvvetlendirmek istemelerinden dolayı bu talebin olumlu olduğu düşünülebilir. Ayrıca, sadece C ve D Sınıflarında % 4 oranında teknik ve diğer çalışan personele yönelik desteklerin olması gerektiği savunulmuştur. Bu tesislerin kapasitelerinin yüksekliğinden dolayı teknik ve ara eleman ihtiyacının fazla olmasından dolayı bu desteğin getirilmesinin talep edildiği düşünülebilir.

3.4. Desteklemelerin Geleceği

Çalışmaya katılan tesislerin (A, B, C ve D Sınıfları), su ürünleri desteklemelerinin mevcut durumunun değerlendirilmesi sonucunda, desteklemelerin devam etmesi hakkındaki görüşleri ile piyasaya olan etkileri hakkındaki düşünceleri alınmış, yapılan denetimlerin adil olup olmadığı hususundaki değerlendirmeleri Tablo 3.5.'de gösterilmiştir.

Tablo 3.5. Desteklemelerin mevcut durumunun değerlendirilmesi (%)

Sınıf	Devam Görüşü		Adil mi?		Piyasaya Etkisi		
	Etmeli	Etmemeli	Adil	Adil Değil	Olumlu	Olumsuz	Etkisiz
A	80	20	72	28	48	4	48
B	96	4	64	36	60	0	40
C	84	16	96	4	76	0	24
D	88	12	100	0	60	4	36

Tablo 3.5.'deki veriler incelendiğinde; tüm araştırma sınıfları büyük bir çoğunluk ürün desteklemelerinin devam etmesi görüşünde birleşmiştir. İlgili Gıda, Tarım ve Hayvancılık İl/İlçe Müdürlükleri tarafından gerçekleştirilen denetimlerin ise çoğunlukça adil yapıldığı ifade edilmiştir. Ancak, oransal olarak incelenirse, kapasitesi yüksek tesislerin bulunduğu C ve D Sınıflarında oran çok yüksek iken, düşük kapasiteli tesislerin bulunduğu A ve B Sınıflarında adil olmadığını bildirenlerin oranları nispeten yüksek olarak bulunmuştur. Piyasaya olan etkileri hakkındaki görüşler değerlendirildiğinde ise A Sınıfı hariç tüm sınıflarda olumlu etkisinin olduğu çoğunluk tarafından ifade edilmiştir. A sınıfında ise, olumlu olduğu ile etkisiz olduğu görüşleri aynı olarak tespit edilmiştir. Desteklemelerin olumsuz olduğu yönünde fikir bildirenlerin oranı ise oldukça düşük kalmıştır.

4. TARTIŞMA VE SONUÇ

Kayıt dışı ve ruhsatsız üretimin önüne geçmek ve rekabetçi bir sektör oluşturmak, çevreye dost ve sürdürülebilir üretim teknikleri ve sistemleri geliştirmek, üretimi, katma değerli su ürünleri miktarını, kalitesini ve iç tüketimi artırmak amacıyla yapılan desteklemeler sektörün gelişmesinde çok büyük rol oynamıştır (URL-1, 2014). Desteklemelerin verilmesiyle birlikte yetiştiricilik sektöründe tesislerin kapasite artırımına gitmeleri ve yeni tesislerin kurulmasının hız kazanmış olması bunun bir göstergesi olarak değerlendirilmiştir (Çavdar, 2009). Öncelikle, desteklemelerin araştırmada yer alan tesislerin alt yapılarının kuvvetlendirilmesi amacıyla modern ve ileri teknolojilerin getirilmesinde ve kullanılmasında önemli rol oynadığı belirlenmiştir. Ürün destekleme politikalarının 2003 yılından itibaren her yıl geliştirilmesiyle yeni üretim tekniklerinin girmesinde ve kıyı ötesi işletmelerine ve ekipmanlarına geçişte yeterli olmasa da katkı sağladığı görüşünün tesis yetkililerinde hakim olduğu belirlenmiştir.

Ayrıca, bir denetim mekanizması getirmiş olmasıyla da kayıt dışı satışlar nispeten önlenmiş, iç ve dış pazarlara balık arzında bir fiyat istikrarının yakalanmasını sağlamıştır. 2003 yılında üreticilerin % 10'u kayıt sistemine dahil olurken, bu oran bugün % 95'lere ulaşmıştır (BSGM, 2017). Ayrıca, sektör 250 binden fazla kişiye istihdam sağlamakta olup, sektörün gelişim hızı tarım, avcılık ve ormancılık gibi sektörlerle kıyaslandığında 2 kat fazla olarak görülmektedir (URL-1, 2014). Ancak, son 2-3 yıldır uygulanan destekleme kararlarının içeriklerinin, yatırımlarını tamamlamış, sistemlerini ve gelecek projeksiyonunu oluşturmuş tesislerin verimli olabileceği bir zamanda sektördeki üreticilerin beklentilerini karşılamayarak, çoğu üretici arasında bir hayal kırıklığı yarattığı gözlemlenmiştir. Destekleme politikalarının oluşturulmasında sektörün en önemli parçası olan üreticilerin görüşünün alınmadığı ve sektörle ilgili yararlı ekonomik analizler yapılmadan hazırlandığı görüşleri oldukça yaygın olarak gözlemlenmiş ve hazırlanan programların üreticiler arasında büyük bir tepki aldığı görülmüştür.

Doğrudan ürün desteğine kg başına verilen fiyat üreticilerin talepleri doğrultusunda artmazken, desteklemelerin verilmesinde tesislerin üretim kapasiteleri üzerinden verilen ücretlerin azaltılması, girdi maliyetleri nispeten düşük olan tesislere (A ve B Sınıfları) daha fazla destek verilmesini sağlamış, üretim kapasiteleri yüksek ve girdi maliyetleri çok fazla olan tesislerin (C ve D Sınıfları) ise desteklemeler açısından bir nevi cezalandırıldığı kanaatinin hakim olduğu gözlemlenmiştir. Büyük ölçekli üretim yapan tesislerin maliyetin

altında satışlar yapmak zorunda kaldıkları ve ekonomik kayıplar yaşanmaya başlandığı bildirilmiştir. Ancak, çalışmadan elde edilen sonuçlar oransal olarak incelenirse, kapasitesi yüksek tesislerin bulunduğu C ve D Sınıflarında desteklemelerin adil olarak yapıldığı hususundaki görüş bildirim oranları çok yüksek iken, düşük kapasiteli tesislerin bulunduğu A ve B Sınıflarında adil olmadığını bildirenlerin oranları nispeten yüksek olarak bulunmuştur. Buda sektördeki üreticilerin görüşleri ile bildirimleri arasında farklar olduğunu göstermektedir.

Tüketimin artırılması ve rekabetçi özelliğın sürdürülmesi için iyi tarım uygulamalarını teşvik edici, haksız rekabete ve sebepsiz zenginleşmeye yol açmayan, AR-GE'yi özendiren desteklemelerin devam etmesinde yarar görüldüğü sektör tarafından da dile getirilmektedir. Elde edilen sonuçlara göre her araştırma sınıfında büyük bir çoğunluk desteklemelerin devam etmesi gerektiğini savunmuş ve sektörel gelişimde desteklemelerin olumlu yönde etkili olduklarını bildirmişlerdir. Düşük kapasiteli tesislerde (A Sınıfı) büyük oranda kapasite artışı elde edilmiş, Sınıflar arttıkça mekanizasyon sağlanmasının da arttığı ve oransal olarak düşük gözükse de düşük kapasiteli tesislerden büyük ölçekli tesislere doğru gidildikçe tesislere pazarlama ve markalaşma açısından olan etkilerinin arttığı belirlenmiştir.

Türkiye'de uygulanan destekleme politikalarının, Avrupa Birliğindeki örnekleriyle kıyaslandığında yetersiz kaldığı görüşü hakimdir. Ülkemizin mevcut potansiyelini en iyi şekilde değerlendirebilmesi için mevcut politikaların yetersizlikten kurtarılarak geliştirilmesinin gerektiği ifade edilmektedir. Üreticilerin ise üzerinde durduğu en önemli hususlardan birisi de destekleme uygulamalarının haksız rekabet yaratmaması ve küçük kapasiteli işletmelerin desteklenmesinin yanı sıra, büyük ölçekli üretim ve ihracat yapan işletmelerin daha fazla desteklenmeleri yönünde mevcut politikaların güncellenmesinin üreticilerin de içerisinde aktif olarak bulunacağı bir oluşumun görüşleri doğrultusunda geliştirilmesidir.

Araştırmaya katılan tesisler tarafından ürün destekleme uygulamasının mevcut işleyişi hakkındaki en önemli genel yargı mevcut destekleme miktarının artırılması yönünde olmuştur. Tüm araştırma sınıflarında en önemli istek ve öneri kapasite sınırlandırmalarındaki oranın artırılması olarak bildirilmiştir. Bunu genel olarak ise yetiştiricilikte ana sorunlardan birisi olan yem temini için yem desteğinin verilmesinin sağlanması, kg başına verilen destek miktarının artırılması ve kaldırılmış olan yavru desteğinin geri getirilmesi takip etmiştir. Yavru desteği talebi genel olarak yüksek

kapasiteli tesislerin yer aldığı özellikle D Sınıfından gelmiştir. Dikkat çeken en önemli noktalardan birisi olarak ise, sadece A Sınıfında yer alan tesislerden gelen ekipman desteğinin sağlanması talebi olmuştur. Bu tesislerin kapasitelerinin ve doğal olarak bütçe ve kazançlarının diğerlerine göre düşük olmasından ve alt yapılarını kuvvetlendirmek istemelerinden dolayı bu talebin olumlu olduğu düşünülebilir. Ayrıca, sadece C ve D Sınıflarında % 4 oranında teknik ve diğer çalışan personele yönelik desteklerin olması gerektiği savunulmuştur. Bu tesislerin kapasitelerinin yüksekliğinden dolayı teknik ve ara eleman ihtiyacının fazla olmasından dolayı bu desteğin getirilmesinin talep edildiği düşünülebilir.

5. SONUÇ ve ÖNERİLER

Sonuç olarak değerlendirdiğimizde, su ürünleri sektörünün gelişimi destekleme kapsamına alındığı 2003 yılından bu güne kadar ivme kazanmıştır. Üreticilerin görüş ve talepleri değerlendirildiği zaman sektörün ayakta kalması açısından rahatlama ve yaşanan sorunların çözümünde mevcut destekleme politikalarında farklı modellere de ihtiyaç olduğu ifade edilmektedir. Üreticilerin çoğu doğrudan ürün desteklemelerinin devam etmesini isterlerken, mevcut uygulamaların sektöre zarar verdiğini, denetimlerin arttırılarak suistimallere izin verilmemesini ve gerekli denetim mekanizmasının çalıştırılmadığı koşullarda desteklemenin kaldırılmasının daha iyi olacağını savunularda bulunmaktadır.

Türkiye'de uygulanan destekleme politikaları, Avrupa Birliği uygulamaları ile karşılaştırıldığı zaman yetersiz kalmaktadır. Ülkemizin, mevcut potansiyelinin en iyi şekilde değerlendirebilmesi için destekleme politikalarının mevcut koşullarının geliştirilerek, ulusal su ürünleri sektörünün AB'ne adaptasyonu için gereken çalışmaların ivedi olarak yapılmasının gerekliliği sektörün tüm paydaşlarınca savunulan bir olgudur. Ülkemiz için öncelikle su ürünleri sektörü gelişimini layıkıyla tamamlamalı, sorunları giderilmeli ve daha sonrada devletin sektörü destekleme konusundaki yapacağı çalışmalar ile sektör hak ettiği yerlere taşınmalıdır.

Yapılan bu çalışmanın sonuçlarına göre geliştirilecek olan destekleme politikalarının oluşturulmasında aşağıda sıralamaya çalıştığımız hususların değerlendirilmesinin de yararlı olacağı kanaatindeyiz.

- ✓ Politikaların oluşturulmasında ülkemizdeki yetiştiricilik tesisleri yetkililerinin de sektör paydaşı olarak fikirlerinin alınabileceği bir sistemin oluşturulması talep edilmektedir. Bu amaçla, tüm sektör paydaşlarının içinde yer aldığı bir Danışma Kurulu oluşturulabilir. Üretici kooperatifleri/birlikleri daha etkin hale getirilebilir. Su Ürünleri Üretici Birlikleri ve Balıkçı Kooperatifleri Üst Birliklerinin alt yapıları güçlendirilerek, piyasa fiyat oluşumu, arz/talep dengesi, kota belirleme, yerinde denetleme ve otokontrol konularında görev ve yetki almaları sağlanabilir.
- ✓ Desteklemelerin verilmesinde suistimallerin engellenmesi amacıyla denetim, koruma ve kontrol ilkeleri geliştirilerek daha etkin hale getirilebilir. Denetimlerin daha sağlıklı olabilmesi için izlenebilirlik çalışmalarına ağırlık verilebilir.

- ✓ Fiyat istikrarının sağlanması için; arz-talep dengesi ve etkin üretim planlanmalıdır. Fiyat dalgalanmalarını önlemek için iç tüketimin artırılmasına yönelik düzenleme yapılabilir. Kültür balığı konusunda toplumda oluşan yanlış imajı engellemek ve balık tüketimini özendirmek için kamu spotları ve tanıtım faaliyetleri yapılabilir.
- ✓ Balık fiyatları, her ürün için, yıllık olarak belirlenebilir ve hem fiyat dalgalanmalarından hem de ithalat ürünlerinden üreticilerin etkilenmesinin önüne geçilebilir. Üreticinin dış rekabette şansının artırılması yönünde önlemler alınabilir.

Verilen desteklemelere yönelik üreticinin talepleri ise şu şekilde sıralanabilir;

- ✓ Verilen kapasite oranları artırılabilir.
- ✓ Kg başına verilen ücret artırılabilir.
- ✓ Mekanizasyona yönelik ekipman desteği verilebilir.
- ✓ Teknik personele yönelik olarak destek verilebilir.
- ✓ Yavru balık desteği verilebilir veya yumurta ve yavru üretimi amacıyla uzmanlaşmış damızlık işletmelerinin kurulması ve/veya mevcut işletmelerin geliştirilmesine yönelik destekler geliştirilebilir.
- ✓ Yetiştiricilikteki en büyük gider kalemi olan yem maliyetlerini azaltacak şekilde yem desteği sağlanması için destekler geliştirilebilir. Buna yönelik olarak yem hammaddeleri ve yemdeki gümrük vergisi ve fonları kaldırılabilir ve KDV oranı düşürülebilir. Kayıt dışı gösterilen üretimin önlenmesi için yem çuvalları üzerine kare kod uygulaması getirilerek bir önlem sağlanabilir.
- ✓ Balık unu fiyatlarındaki oluşan aşırı artış ile bazı markalarda gözlemlenen bildirilen yem kalitesindeki düşüşlerin yem fabrikalarına yapılacak olan detaylı denetimler ve önlem kriterleri ile önüne geçilmeye çalışılabilir.
- ✓ Su ürünleri sektöründe pazarlama ve markalaşma açısından geliştirmelerin yapılması desteklemelerin getirilmesi uygun olabilir. Düşük kapasiteli olan üreticilerin ortak hareket yöntemleri açısından teşvik edilmesi işlemleri kolaylaştırabilir.
- ✓ Kamu kurumları içerisindeki işleyişteki eşgüdümsüzlüğün giderilmesi ve bürokratik işlemlerin azaltılması yönünde tedbirler alınabilir.
- ✓ Üretimdeki sorunların çözülmesi, AR-GE projelerinin oluşturulması, üreticinin bilgi birikimini arttırmak için, damızlık yönetimi, besleme, balık hastalıkları, balık nakli vb. alanlarda düzenli eğitimlerin düzenlenmesi amacıyla

Kamu/Üniversite/Özel Sektör iş birlikteliğinin teşvik edilmesi ve sağlanması uygun olacaktır.

5. KAYNAKLAR

- Anonim**, 2015a. <http://tuik.gov.tr/balikcilikdagitimapp/balikcilik.zul>.
- BSGM**, 2017. Su ürünleri istatistikleri 2017. T.C. Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Balıkçılık ve Su Ürünleri Genel Müdürlüğü, Ankara, 21s.
- Çavdar, Y.** 2009. Su ürünleri yetiştiriciliğinde desteklemeler. *SÜMAE Yunus Araştırma Bülteni*, 9 (1): 13-14.
- FAO**, 2010. Fishery and aquaculture statistics, Yearbook, Fisheries and Aquaculture Department, Rome, www.fao.org/fishery.
- FAO**, 2015, Fishery statistical databases, www.fao.org/fishery/statistics/collections/en (erişim tarihi, 18.03.2015).
- TÜİK**, 2015. Su ürünleri istatistikleri 2015. Balıkçılık ve Su Ürünleri Genel Müdürlüğü, Ankara.
- URL-1**, 2014. Su ürünleri Özel İhtisas Komisyonu raporu, Onuncu Kalkınma Planı 2014-2018. T.C. Kalkınma Bakanlığı, Ankara, 97s. http://tarim.kalkinma.gov.tr/wp-content/uploads/2014/12/Su_Urunleri_oik_Raporu.pdf

SU ÜRÜNLERİ YETİŞTİRİCİLİĞİ DESTEKLEME TEBLİĞİ (TEBLİĞ NO: 2016/33)

Resmi Gazete Tarihi: 03.08.2016 Resmi Gazete Sayısı: 29790

Amaç

MADDE 1 – (1) Bu Tebliğin amacı; 25/4/2016 tarihli ve 2016/8791 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe konulan 2016 Yılında Yapılacak Tarımsal Desteklemelere İlişkin Karar kapsamında, su ürünleri yetiştiriciliği yapanlara verilecek su ürünleri desteği ile ilgili usul ve esasları düzenlemektir.

Kapsam

MADDE 2 – (1) Bu Tebliğ, Bakanlıktan onaylı, su ürünleri yetiştiricilik belgesine sahip, su ürünleri kayıt sistemine kayıtlı yetiştiricilere yapılacak su ürünleri desteği ile ilgili hususları kapsar.

(2) Kamu kurum ve kuruluşları bu Tebliğ kapsamındaki desteklemelerden yararlanamaz.

Dayanak

MADDE 3 – (1) Bu Tebliğ, 25/4/2016 tarihli ve 2016/8791 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe konulan 2016 Yılında Yapılacak Tarımsal Desteklemelere İlişkin Kararın 11 inci maddesine dayanılarak hazırlanmıştır.

Tanımlar

MADDE 4 – (1) Bu Tebliğde geçen;

a) Bakanlık: Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığını,

b) Banka: T.C. Ziraat Bankası A.Ş. Genel Müdürlüğünü,

c) İl/ilçe müdürlüğü: Bakanlık il/ilçe müdürlüklerini,

ç) Kapalı Sistem Üretim: Üretimde kullanılan suyun, mekanik ve biyolojik araçlar serisinin kullanılarak dışkı ve yem artıklarının uzaklaştırılması, kalite ve kimyasal yapı bakımından oksijence zenginleştirilmesi, karbondioksitin uçurulması, ozon ve/veya UV ile muamele gibi bazı işlemlere tabi tutulduktan sonra yetiştiricilik sisteminde tekrar kullanımı esasına dayanan, daha az su kullanımı, birim hacimden yüksek verim, daha iyi büyüme ve yemden daha fazla yararlanmayı sağlayan, yer ve tür serbestisi olan ve daha az çevresel etki ile ürün alabilmeyi temin eden tam kontrollü akuakültür sistemini d) Kuluçkahane: Su ürünleri damızlık materyallerinden yumurta ve yavru materyal elde etmek üzere kurulan ve Bakanlıktan onaylı kuluçkahane işletmelerini,

EK-1

e) Satış belgesi: İşletmede yetiştirilen balıkların hasat edilerek satışının yapıldığını gösteren satış faturasının aslı, ikinci sureti veya e-fatura ya da müstahsil makbuzunu,

f) Su Ürünleri Kayıt Sistemi (SKS): Bakanlık bünyesinde kurulu bulunan su ürünleri yetiştiriciliği ile ilgili bilgilerin merkezi bir veri tabanında toplandığı sistemi,

g) Su ürünleri kuluçkahane belgesi: Su ürünleri damızlık materyallerinden yumurta ve yavru materyaller elde etmek için kurulan tesislere Bakanlıkça verilen geçerli belgeyi,

ğ) Su ürünleri yetiştiriciliği: Su ürünlerinin entansif olarak yetiştirilmesini,

h) Su ürünleri yetiştiricilik belgesi: Su ürünleri üretim faaliyetinde bulunan yetiştiricilere Bakanlıkça verilen geçerli belgeyi,

ı) Yetiştirici/Üretici: Kamu kurum ve kuruluşları hariç Bakanlıkça su ürünleri üretim faaliyetinde bulunmak üzere izin verilen gerçek ve tüzel kişileri,

i) Yetiştirici/Üretici örgütü: 29/6/2004 tarihli ve 5200 sayılı Tarımsal Üretici Birlikleri Kanunu ile 24/4/1969 tarihli ve 1163 sayılı Kooperatifler Kanununa göre kurulmuş su ürünleri yetiştiriciliği konusunda faaliyet gösteren ve merkez birliği düzeyinde örgütlenmiş üretici merkez birliği, üretici birlikleri ve kooperatifleri,

j) Yetiştiricilik işletmesi: Bakanlıktan onay alınarak su ürünleri yetiştiriciliğinin yapıldığı yerleri,

ifade eder.

Su ürünleri desteği

MADDE 5 – (1) Su ürünleri yetiştiriciliği yapanlara su ürünleri desteği aşağıda belirtilen esaslara göre yapılır:

a) Ürün desteklemesi kapsamındaki türler; alabalık, midye, yeni türler (mersin, kalkan, fangri, mercan, sinagrit, lahoz, sivri burun karagöz, minekop, eşkine, sargoz, mırmır, sariağız, sarıkuyruk, trança, yayın, karabalık, yılan balığı, tilapya, karadeniz alası ve kırmızı benekli alabalıklar (Salmo Türleri), kerevit, karides)'dir.

b) Su ürünleri yetiştiricilik belgesi bulunan ve entansif şekilde yetiştiricilik yapanlar ile midye yetiştiriciliği destekleme kapsamındadır.

c) Bakanlıktan onaylı kapalı sistemde su ürünleri yetiştiricilik projesine sahip olup bu projesine göre üretim yapan işletmelere 2016 Yılında Yapılacak Tarımsal Desteklemelere İlişkin Kararda belirtilen miktarda, üretilen ürünlerin birim fiyatına ilaveten destekleme yapılır.

ç) Bir işletmenin ürün desteğinden yararlanabileceği miktarın hesaplanmasında;

1) Denizlerde Bakanlıkça belirlenmiş olan aynı potansiyel alanda, aynı baraj gölünde veya bölgelere ayrılmış baraj göllerinde aynı bölge içerisinde, aynı gerçek ve tüzel kişilere ait birden fazla yetiştiricilik işletmesi var ise bu işletmeler tek bir işletme olarak kabul edilir.

EK-1

2) Desteklemede, denizlerde Bakanlıkça belirlenmiş olan aynı potansiyel alanda, aynı baraj gölünde veya bölgelere ayrılmış baraj göllerinde aynı bölge içerisinde, aynı gerçek ve tüzel kişilere ait birden fazla yetiştiricilik işletmesi ile ilgili olarak, 2016 Yılında Yapılacak Tarımsal Desteklemelere İlişkin Kararın yayım tarihinden önceki tesis sahipleri esas alınır. Kararın yayımlandığı 5/5/2016 tarihinden sonra yapılan bu tesislerle ilgili devirler destekleme kapsamı dışındadır.

3) Bir işletmenin su ürünleri desteğinden faydalanabileceği en fazla miktar yılda, 2016/8791 sayılı Bakanlar Kurulu Kararında belirtilen 500.000 kg ile sınırlı olup 250.000 kg'a (250.000 kg dahil) kadar olan kısmına birim fiyatın tamamı, 250.001-500.000 kg (500.000 kg dahil) olan kısmı için birim fiyatın %50'si dikkate alınır.

4) İşletmenin su ürünleri yetiştiricilik belgesinde, tesis (proje) kapasitesi (ton/yıl) için belirtilen mevcut durumdaki kapasite dikkate alınır.

5) 6 ncı maddenin birinci fıkrasının (c) bendinde istenen satış belgelerindeki kg fiyatları Su Ürünleri Yetiştiricileri Üretici Merkez Birliğinin görüşü alınarak Bakanlık tarafından açıklanacak ürünün kg/maliyet değerinin % 75 inden düşük olan satış belgeleri destekleme kapsamı dışındadır.

6) Ürüne ait satış belgelerinde ve/veya hasat tespit tutanağında belirtilen miktar, bu miktarın hesaplanmasında 5 inci maddenin birinci fıkrasının (1) bendinde belirtilen "canlı" ürünlere ait satış belgeleri hariç, yetiştiricilik işletmeleri arasında yapılan ürün alış verişlerine ait satış belgelerindeki miktarlar hesaplanmaya dahil edilmez.

7) Yetiştirilen türe göre, hasat edildiği ağırlığa ulaşması için balık besleme bilimi bakımından gerekli olan yeme ait fatura dikkate alınır.

8) Yetiştiriciliği yapılan ürünün büyüme süresi dikkate alınır.

9) İşlenmek suretiyle fileto veya füme olarak satışı yapılan ürünlerde, ürüne ait faturalarda belirtilen miktarın iki katı dikkate alınır.

10) 5 inci maddenin birinci fıkrasının (1) bendinde belirtilen şekilde üretim yapan işletmeler için, son satışın yapıldığını gösteren satış belgelerindeki miktardan, aynı ürüne ait ilk hasat için düzenlenen satış belgelerindeki veya hasat tespit tutanağındaki miktar düşüldükten sonra kalan miktar dikkate alınır.

11) İlk defa yetiştiriciliğe başlayan işletmeler ile kapasite artırımında bulunan işletmeler için, yetiştiricilik belgesindeki onay tarihi, diğer mevcut işletmelerde ise yavruların işletmeye geliş tarihi, balıkların büyüme süresinin başlangıcı esas alınır ve belirtilen hususlara uyumlu olması aranır.

EK-1

d) Aynı işletmede birden çok türün yetiştirilmesi halinde, bu maddenin (ç) bendinin (3) numaralı alt bendinde belirtilen kapasite sınırlamaları bu işletmeler için de geçerli olup bu durumdaki işletme sahipleri il/ilçe müdürlüğüne, ürünlerini hasat etmeden önce müracaat ederek yetiştirdiği türlerle ilgili tespit yaptırmak zorundadır. Türlerle ilgili desteklemelerde yetiştiricilik belgesindeki oranlar esas alınır.

e) Yetiştirdiği ürünlerini fileto veya fûme olarak Bakanlıktan onaylı işletmelerde işlenmesi suretiyle pazarlayanların işlenmiş ürünlerine ait satış faturaları, satış belgesi olarak kabul edilir.

f) İşletmesinde yetiştirdiği yavru balıkları başka işletmelerden satın alanlar, bu balıkları Bakanlıktan izinli kuluçkahanelerden, su ürünleri yetiştiricilik belgesinde yavru üretim izni olan işletmelerden, üniversite veya araştırma enstitülerine ait kuluçkahanelerden temin ederler.

g) İşletmesinde yetiştirdiği yavru balıkları başka işletmelerden değil Bakanlıktan yavru balık üretme izni olan kendisine ait başka bir işletmesinden temin edenler, yavrunun temin edildiği işletmenin bulunduğu il/ilçe müdürlüğüne, Ek-1’de yer alan Su Ürünleri Yavru Balık tespit tutanağını düzenlemek ve bu tutanağı yavru balıkların götürüldüğü işletmenin bulunduğu il/ilçe müdürlüğüne ibraz etmek zorundadır.

ğ) Karada ve baraj göllerinde kurulu olan alabalık yetiştiricilik işletmelerinden, projesinde yavru üretim izni olmadığı halde, başkasına satmamak kaydıyla, sadece işletmesinin ihtiyacı olan yavruyu kendi işletmesinde üreten işletmeler il/ilçe müdürlüğüne müracaat ederek yavru tespit tutanağı düzenlemek zorundadır.

h) Yetiştirilen ürünlerin büyüme sürelerinin belirlenmesinde, yetiştiriciliği yapılan tür, bölgenin çevre özellikleri ve yetiştirme sistemi il müdürlüğüne göz önünde bulundurulur.

ı) Balıkları işletmesine yavru balık olarak değil, daha büyük ve değişik ağırlıklarda koymak suretiyle yetiştiricilik yapanlar; balıklarını başkasına ait işletmeden temin ediyorlar ise satış belgesinde “canlı” ibaresinin yer alması, kendisine ait diğer bir işletmesinden temin edenler ise balıkların temin edildiği işletmenin bulunduğu il/ilçe müdürlüğüne düzenlettirecekleri Ek-2’de yer alan Su Ürünleri Hasat Tespit Tutanağında da “canlı” ibaresinin belirtilmesi zorunludur. Bu belgeler balıkların götürüldüğü işletmenin bulunduğu il/ilçe müdürlüğüne ibraz edilir ve bu balıklar il/ilçe müdürlüğü elemanları nezaretinde işletmeye bırakılır. Balıkların işletmeye canlı olarak bırakıldığına dair ilgili satış belgesi veya hasat tespit tutanağı üzerinde balıkların bırakıldığı tarih, saat, tür ve miktarı kaydedilerek imzalanır.

i) Ürünleri için hasat tespit tutanağı düzenletmesi zorunlu olan yetiştiriciler, il/ilçe müdürlüğüne, ürününü hasat etmeden en az beş gün önce dilekçe ile müracaat etmek

EK-1

zorundadır. Hasat tespit tutanağı en az iki görevli tarafından üç suret olarak tanzim edilerek iki sureti ürün sahibine verilir.

j) Desteklemeden yararlanmak isteyen yetiştiriciler, en geç 30/11/2016 tarihine kadar, yetiştiricilik tesisinin bulunduğu il/ilçe müdürlüğüne müracaat etmek ve bu Tebliğ kapsamında istenen belgeleri teslim etmek zorundadır. Belirtilen son müracaat tarihine kadar müracaatta bulunmuş yetiştiricilerin, Aralık ayına ait satış belgeleri veya hasat tespit tutanakları en geç 13/1/2017 tarihine kadar teslim edilebilir.

Müracaat

MADDE 6 – (1) Desteklemeden yararlanmak isteyenler aşağıdaki belgelerle işletmenin bulunduğu il/ilçe müdürlüğüne müracaat ederler:

- a) Ek-3'te yer alan Su Ürünleri Yetiştiriciliği Destekleme Müracaat Dilekçesi.
- b) Yetiştirdiği ürünün satın alındığını gösteren satış belgesi ve/veya Su Ürünleri Yavru Balık Tespit Tutanağı (son müracaat tarihine kadar istenildiği zaman).
- c) Hasat edilen ürünün satıldığını gösteren satış belgesi ve/veya Su Ürünleri Hasat Tespit Tutanağı (son müracaat tarihine kadar istenildiği zaman).
- ç) Su ürünleri yetiştiriciliği ile ilgili üretici birliği veya kooperatife üyelik belgesi (bulunmayan yerlerde bu belge istenmez).
- d) İşletmesinde yetiştirdiği balığın satın alındığı işletmenin kuluçkahane veya işletmesinde yavru üretim izninin olduğu su ürünleri yetiştiricilik belgesinin sureti, yavru balıkların üniversite veya araştırma kuruluşlarından temin edilmesi halinde ise bu kurumlar tarafından satışın yapıldığını gösterir belge.
- e) Yem faturası (son müracaat tarihine kadar yılı içerisinde istenildiği zaman).
- f) Yetiştiricilik belgesi fotokopisi.

İl/ilçe müdürlüğü tarafından yapılacak iş ve işlemler

MADDE 7 – (1) Desteklemeden yararlanmak üzere yapılan müracaatlar, il/ilçe müdürlüğü tarafından bu Tebliğ kapsamında istenen belge ve belgelerdeki bilgiler kontrol edilerek Su Ürünleri Kayıt Sistemine (SKS) kaydedilir ve veri girişleri yapılır.

(2) İl/ilçe müdürlüğü tarafından 1/1/2016 tarihinden itibaren Temmuz 2016 ve dönem sonu olmak üzere iki dönem halinde, SKS'ye girilen bilgiler esas alınarak Ek-4'te yer alan Su Ürünleri Destekleri İcmal-1'ler oluşturulur. Oluşturulan Su Ürünleri Destekleri İcmal-1'ler il/ilçe müdürlüğü ilan panosunda, her dönem sonunu takip eden ilk beş mesai günü askıya çıkarılır. Askıya çıkarma ve indirme işlemi en az iki görevli tarafından tutanağa bağlanır.

EK-1

(3) Su Ürünleri Destekleri İcmal-1'lere yapılacak itirazlar askı süresi içinde il/ilçe müdürlüğüne yapılır. İtirazlar askı süresi içinde değerlendirilerek il/ilçe müdürlüğü tarafından karara bağlanır. Askı süresince herhangi bir itiraz olmaz ise icmaller kesinleşmiş kabul edilir.

(4) İlçe müdürlüğünce düzenlenen Su Ürünleri Destekleri İcmal-1'ler askıdan indirilmesini müteakip onaylanarak en geç beş iş günü içinde il müdürlüğüne gönderilir.

(5) İl müdürlüğüne gelen onaylı Su Ürünleri Destekleri İcmal-1'ler, SKS'deki kayıtları üzerinden kontrol edilerek Ek-5'te yer alan Su Ürünleri Destekleri İcmal-3'ler düzenlenip onaylanarak beş iş günü içerisinde Balıkçılık ve Su Ürünleri Genel Müdürlüğüne gönderilir.

Üye yetiştiricilerden kesinti

MADDE 8 – (1) Yetiştirici örgütlerine üyelik şartı aranan destekleme ödemelerinde, merkez birliğini kurmuş olan; Tarımsal Üretici Birlikleri Kanununa göre kurulmuş üretici birlikleri ve/veya Bakanlıkça kuruluşuna izin verilen Kooperatifler Kanununa göre kurulmuş su ürünleri kooperatif üyelerinden, hak ettikleri desteklerden hizmet bedeli olarak, ödenen desteğin %2'si oranında birim kooperatif veya il/ilçe birliklerine, kesinti yapılan bu bedelin içerisinde de % 20'si oranında üst kooperatif veya merkez birliğine “Çiftçi Örgütlerini Güçlendirme” adı altında kesinti yapılır.

Ödemelerin aktarılması

MADDE 9 – (1) Bu Tebliğde yer alan desteklemelerden faydalanacak örgütlü üreticilere yapılacak ödemeler, 4 üncü maddenin birinci fıkrasının (i) bendinde tanımlanan merkez birliklerine üye olmak ve üye olduğuna dair belgeyi müracaat sırasında ibraz etmek koşuluyla, 8 inci madde de belirtilen oranlarda “Çiftçi Örgütlerini Güçlendirme” adı altında kesinti yapıldıktan sonra kalan miktar doğrudan üreticiye ödenir. Yetiştirici örgütlerine üyelik şartı aranmayan yetiştiricilere ise kesinti yapılmadan ödeme yapılır.

Yetki ve denetim

MADDE 10 – (1) Bu Tebliğde yer almayan hususlarda ve taşrada oluşacak problemlerin çözümünde, 2016 Yılında Yapılacak Tarımsal Desteklemelere İlişkin Karar da ve bu Tebliğde belirtilen hususlara aykırı olmamak koşuluyla il/ilçe müdürlüğü yetkilidir.

(2) İl/İlçe müdürlüğü bu Tebliğ kapsamındaki desteklemelerle ilgili her türlü denetimi yapmaya ve buna ilişkin bilgi, belge istemeye yetkilidir.

(3) Bu Tebliğde belirtilen desteklemelerle ilgili hususlarda il/ilçe müdürlüğü tarafından yapılan denetimlerde, ilgililer gerekli kolaylığı göstermek ve her türlü bilgi ve belgeyi vermek zorundadır.

EK-1

(4) Destekleme ödemelerinin denetimini sağlayacak tedbirleri almaya Bakanlık yetkilidir. Bu amaçla yapılacak çalışmalarda gerektiğinde diğer kamu kurum ve kuruluşları ile kooperatifler, ziraat odaları ve birliklerin hizmetlerinden yararlanılır.

Haksız ödemelerin geri alınması ve hak mahrumiyeti

MADDE 11 – (1) Bu Tebliğde belirtilen yetkili merciler, Tebliğ gereği kendilerine ibraz edilen belgelerin yetkileri kapsamındaki kontrollerinden ve kendi hazırladıkları belgelerden sorumludur. Desteklemeden yararlanmak üzere ibraz edilen belgelerin sorumluluğu ilgisine aittir. Bu yükümlülüğü yerine getirmeyerek haksız yere ödemeye neden olanlar ile haksız yere ödemelerden yararlanmak üzere sahte veya içeriği itibarıyla gerçek dışı belge düzenleyen ve kullanan ilgililer hakkında gerekli cezai, hukuki ve idari işlemler yapılır.

(2) Haksız yere yapılan destekleme ödemeleri, ödeme tarihinden itibaren 21/7/1953 tarihli ve 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanununun 51 inci maddesinde belirtilen gecikme zammı oranları dikkate alınarak hesaplanan kanunî faizi ile birlikte anılan Kanun hükmüne göre geri alınır. Haksız ödemenin yapılmasında ödemeyi sağlayan, belge veya belgeleri düzenleyen gerçek ve tüzel kişiler, geri alınacak tutarların tahsilinde müştereken sorumlu tutulurlar.

(3) Bu Tebliğ kapsamında yapılan destekleme ödemelerinden, idari hata sonucu düzenlenen belgelerle yapılan ödemeler hariç, haksız yere yararlandığı tespit edilen üreticiler ile idari hata sonucu sehven yapılan fazla ödemeyi iade etmeyen üreticiler beş yıl süreyle Bakanlıkça sağlanan hiçbir destekleme programından yararlandırılmazlar.

Sorumluluk

MADDE 12 – (1) Desteklemeden yararlanmak üzere bu Tebliğ gereği ibraz edilen bilgi ve belgelerin doğruluğundan öncelikle belgeyi ibraz eden ve yetkileri kapsamında onaylayan ve verileri giren kişi ve kurumlar sorumludur. Destekleme ödemesi yapılan belgeler istenildiğinde ibraz edilmek üzere ilgili birimler tarafından beş yıl süre ile saklanır.

Kaynak aktarımı ve ödemeler

MADDE 13 – (1) 2016 Yılında Yapılacak Tarımsal Desteklemelere İlişkin Karar kapsamında yapılan destekleme ödemeleri kamu kaynağı olduğundan hak sahibinin hesabına aktarılmadan önce haciz/icra ve temlik vb. işlemler yapılmaz.

(2) Desteklemeler için gerekli kaynak, bütçede hayvancılığın desteklenmesi için 2017 yılında ayrılan ödenekten karşılanır ve gerekli paranın aktarılmasını müteakip Bakanlık tarafından Banka aracılığı ile ödenir.

Yürürlük

EK-1

MADDE 14 – (1) Bu Tebliğ 1/1/2016 tarihinden geçerli olmak üzere yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 15 – (1) Bu Tebliğ hükümlerini Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanı yürütür.

EK-2

SU ÜRÜNLERİ DESTEKLEMELERİ ANKET SORULARI

Ankete katılan kişi/ firma

Adı soyadı:

Firma adı:

Görevi:

Adresi:

A) Üretim tesisinin durumu

1. Üretim şekli

a) ağ kafeslerde b)beton havuzlarda c)toprak havuzlarda

2. Tesisin kapasitesi

a)0-29.99 ton/yıl b)30-249,99 ton/yıl c)250-499,99 ton/yıl d)500 ton/yıl ve üzeri

3. Tesisin yatırımı ne kadardır?

4. Tesisin son 5 yılda üretimi (kg ve tl) ne kadardır?

B). ÜRETİM TESİSİNİN KONUMU

1. Bulunduğu il/ilçe

2. Tesisin bulunduğu yerin arazi durumu

3. Tesisin mevcut kalite belgeler

C). ÜRETİM TESİSİNİN PERSONEL DURUMU

1. Mühendis sayısı

2. Tekniker sayısı

3. İşçi sayısı

D). SU ÜRÜNLERİ DESTEKLEMELERİ

1. Su ürünleri desteklemelerinden yeteri kadar haberdar mısınız?

a) Evet b) Hayır

Hakkında ne biliyorsunuz?

2. Su ürünleri desteklemelerinden yaralanıyor musunuz?

a) Evet b) Hayır

son 5 yılda aldığınız destek miktarları ne kadardır?

3. Su ürünleri desteklemelerini yeterli buluyor musunuz?

a) Evet b) Hayır

Geliştirilmesi için neler önerirsiniz?

4. Su ürünleri desteklemelerinden sonra tesis kapasitesinde artış oldu mu?

a) Evet b) Hayır

EK-2

5. Su ürünleri desteklemelerinden sonra, tesis modernizasyonu kapsamında alet ve ekipman sayısında bir gelişme yaşandı mı?

- a) Evet b) Hayır

Neler alındı?

6. Su ürünlerinin desteklenmesi pazarlama ve markalaşma konusunda fayda sağladı mı?

- a) Evet b) Hayır

Nasıl?

7. Su ürünleri desteklemeleri sizce devam etmeli mi?

- a) Evet b) Hayır

Neden?

8. Su ürünleri desteklemelerinin piyasaya olan etkisi sizce nedir?

- a) Olumlu yönde etkiliyor
b) Olumsuz yönde etkiliyor
c) herhangi bir etkisi olmuyor

Neden? Görüşünüz nedir?

9. Su ürünleri destekleri uygulamasının adil olarak yapıldığını düşünüyor musunuz?

- a) Evet b) Hayır

Neden

10. Su ürünleri desteklemelerinin uygulanması konusunda fikirleriniz nelerdir?

ÖZGEÇMİŞ

Kayseri’de 29.08 1978 tarihinde doğdu. İlk, orta ve lise eğitimini burada tamamladı. Fırat Üniversitesi Su Ürünleri Fakültesi’nden 2003 yılında mezun oldu. Daha sonra Su Ürünleri Mühendisi olarak çeşitli firmalarda mühendis ve üretim müdürlükleri yaptı. 2010 yılında ise kendi kurduğu su ürünleri firması (Artuğ Su Ürünleri Ltd. ŞTİ) ile alabalık yetiştiriciliği yapmaya başladı ve 2013 yılında Munzur Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Su Ürünleri Anabilim Dalından yüksek lisansına başladı. Evli ve bir çocuk babasıdır.

